

V znamenju šovinizma

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Naj živi dežela!

S tem vzklikom in dolgotrajnim aplavzom so senatorji dokončno odobrili ustavni zakon, ki ustanavlja deželo s posebnim statutom Furlanijo-Julijsko krajino. Z njeno ustanovitvijo se odpira v življenju prebivalstva Julijske krajine nova razvojna faza.

Porod je bil težak, zakaj bitka — če se hočemo povrniti k njenim najbolj neposrednim virom — je trajala celih deset let. V teh letih se je na osnovi krepko razvitega množičnega gibanja, na čelu s komunisti in socialisti, posebno v Furlaniji (V Trstu se je vprašanje zaradi znanih povojnih dogodkov postavilo kasneje), bitka za deželo vodila tako proti trmastemu odporu KD kot nezanimanju tistih njenih zavestnikov, ki se še danes podrejajo njenemu izsiljevanju in tako onemogočajo uveljavitev ustave kar zadeva ustanovitev dežel z navadnim statutom.

Pot je bila dolga in naporna. Morali smo se boriti za nadaljevanje razprave, za to, da bi dežela ne bila dokončno pokopana, kot se je zgodilo v pretekli mandatni dobi, boriti se je bilo treba nadalje proti obstrukcionizmu, za spoštovanje sprejetih obveznosti, za to, da bi vprašanje bilo vključeno v dnevni red zasedanja in, končno, da bi se začelo z razpravo.

Naravno, ta dežela je rezultat kompromisa in ni takšna, kakršno smo želeli. Toda, navzlic temu predstavlja velik uspeh v boju proti reakcionarnim silam in velikim monopolum, ki so se navznoter in izven parlamenta z vsemi sredstvi borili, da bi preprečili njeno ustanovitev.

Zakon bi lahko bil mnogo boljše in popolnejši, če bi bil zadovoljil najbolj občutene potrebe našega prebivalstva, za kar smo se mi komunisti borili z vsemi svojimi močmi.

Zavzemali smo se za avtonomijo in tržaško prosto cono, za spoštovanje narodnostnih pravic slovenske manjšine, za ustanovitev pokrajine Pordenone, za ustanovitev organa gospodarskega načrtovanja, nadalje za odpravo prefektov, za nekatere oddelke deželne uprave v Vidmu, za ustrezno financiranje itd. Vsi naši predlogi in zahtevani popravki s tem v zvezi so bili zavrnjeni, razen onega, ki se tiče dodelitve v prid dežele 50 odstotkov dohodninskega davka (IGE), kar predstavlja tri milijarde več, začeni že s prvim letom.

Komunistična parlamentarna skupina se je nadalje tako

v ustrezni komisiji kot v zbornici sami in senatu še prav posebno borila za narodnostne pravice Slovencev, in to s predložitvijo dodatnih členov in popravkov.

Tovariši, ki so s tem v zvezi nastopili, so zastopali stališče, da je posebno prilogo Londonškega sporazuma, ki obravnava te pravice, neobhodno raztegniti tudi na goriške Slovence in one v videmski pokrajini, obenem pa so ostro obsodili tako fašistične zločine proti Slovincem kot neizpolnitev Londonskega sporazuma od strani raznih vlad italijanske republike.

In končno so glasovali proti čl. 3 statuta, in to bodisi zaradi njegove utesnjene ter dvoumne formulacije kot tudi zaradi njegove šovinistične interpretacije od strani vladne večine, docela podobne oni, ki jo je dala desnica.

Zdaj je potrebno izglasovati še volivni zakon. V teku štirih mesecev od dne, ko stopi statut v veljavo, oziroma od dne njegove uradne objave, bodo morale biti objavljene tudi določbe za izvolitev prvega deželne sveta.

Bitka torej še ni končana. Deželna ustanova bo dejansko začela živeti samo, če bomo komunisti, skupno s tovariši socialisti in vsemi demokratičnimi silami dežele znali iz nje napraviti orodje napredka in gospodarske ter socialne obnove. Če bomo vrhu tega nadalje tudi znali — v posebnih pogojih naše dežele, izhajajočih iz njene zemljepisnega in obmejnega položaja — voditi dosledno borbo za mir, nevtralnost, za dobre, miroljubne in prijateljske odnose z vsemi državami.

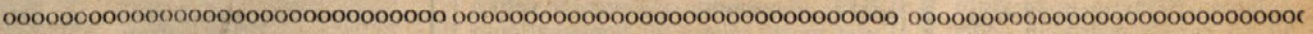
Ta borba je obenem tesno povezana tudi z nujnostjo, da se izdela in uresniči določen deželni načrt gospodarskega razvoja, ki naj se z ustreznimi ukrepi in rešitvami spoprime z gospodarskimi in socialnimi vprašanji naše dežele, kjer je opaziti čedalje močnejše monopolistično prodiranje, hkrati pa jo zaradi nizkih plač in bednih življenjskih pogojev čedalje bolj zapuščajo njeni poljedelski in industrijski delavci. Kljub temu odhajanju v tujino pa brezposelnost in polzaposelnost še vedno obstajata. Furlanija-Julijska krajina je nerazvita dežela in je zelo daleč od povprečnega razvojnega ritma ostalih pokrajin. Njeno poljedelstvo razjeda globoka kriza, ki se posebno ostro izraža v gorskih in hribovitih predelih. V industrijskih središčih pa se pomen

industrijskih ustanov IRI vse bolj manjša.

Deželna ustanova bi lahko — to pa je v prvi vrsti odvisno od nas in skupnega nastopa vseh deželnih demokratičnih sil — predstavljala odločilen korak v smeri ozdravitve takšnega položaja in gospodarske, socialne ter politične obnove tega področja.

Samo tako bo vzklik «Naj živi dežela!», ki je v torek, dne 30. januarja, odjeknil v dvorani senata, lahko predstavljal vzklik resnične zmage.

VITTORIO VIDALI

S seje tržaškega občinskega sveta

Tov. Pogassi je govoril o pomenu nove dežele

Na ponedeljkovi seji tržaškega občinskega sveta je župan prebral dolgo izjavo v zvezi z ustanovitvijo avtonomne dežele s posebnim statutom Furlanije-Julijske krajine, v kateri je izrazil svoje zadovoljstvo in zadovoljstvo demokratizacij za ta zgodovinski dogodek. V svojem poročilu je župan seveda skušal prikazati, kako so bili demokratizacij najbolj vztrajni borci za ustanovitev dežele. Pozabil pa je povedati, da če je bila avtonomna dežela Furlanija-Julijska krajina ustanovljena šele sedaj, je temu kriva prav Krščanska demokracija, ki je zavlačevala rešitev tega vprašanja, kakor še vedno zavlačuje uveljavitev drugih ustavnih določil.

Med drugimi svetovavci, ki so spregovorili na tem svečanem delu seje, je imel daljši govor tudi tov. Pogassi, ki je med drugim dejal, da so komunistični svetovavci zahtevali od župana, naj skliče izredno sejo občinskega sveta, da bodo na njej slovesno počastili ustanovitev

Župan pripisuje zasluge KD - Tov. Burlo vabi občinsko upravo, naj izkaže svojo solidarnost s kovinarji

avtonomne dežele. Nato je tov. Pogassi očital demokratizacij županu, da ni sprejel tega predloga in da se je odločil počastiti ta zgodovinski dogodek na redni seji.

Tov. Pogassi je poudaril, da ne namerava polemizirati z nobenim, ampak da ne more zamolčati dejstva, da se je Komunistična partija dosledno borila za uveljavitev tega osnovnega demokratičnega načela.

Ustanovitev dežele s posebnim statutom pomeni uresničitev demokratičnega ustroja, v katerem se bodo lahko bolj svobodno razvijale pobude za gospodarski in socialni napredek celotnega področja in za dejansko udeležbo krajevnih javnih ustanov pri gospodarski obnovi. Tov. Pogassi je izrazil zaupanje, da se bo gospodarstvo v deželi razvijalo na osnovi gospodarskega načrtovanja, z udeležbo vseh javnih ustanov, go-

tudi od predstavnikov italijanske vlade in napodlagi katerega je prešlo to ozemlje ponovno pod italijansko upravo. To je londonski sporazum ter njegova priloga, ki se imenuje posebni statut. Toda na vse to se demokristjani, v svoji «krščanski» pravičnosti enostavno poživljajo. Zaradi te diskriminacije je poslanec Vidali naslovil interpelacijo na predsednika ministrskega sveta ter ga pozval, naj izda proglas tudi v slovenskem jeziku, s čimer se bo zadostilo demokratičnim zahtevam prebivalstva.

Iz Gorice

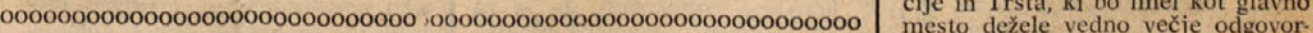
Sfligojeva politika je zgrešena!

V zvezi z nedavno krizo občinskega odbora, o kateri smo tudi v našem listu že pisali, je goriška federacija KPI razširila poseben letak z naslovom: «Odvetnik Sfligoj daruje slovenske glasove Krščanski demokraciji, ki je nacionalistična in proti Slovincem!»

V letaku je poudarjeno, da so demokristjansko občinsko upravo podprli liberalci, fašisti in Slovenska demokratska zveza, dočim so ostale politične sile nastopile proti njej. Nato so v letaku postavljena naslednja vprašanja:

«Ali je pošteno, da odv. Sfligoj zahteva glasove slovenskih volivcev, da se sam smatra za "edinega zastopnika slovenske manjšine»

(Nadaljevanje na 4. strani)

Iz Benečije

Obisk tovarišev iz Tolmina

Pretekli četrtek je delegacija občinskega komiteja ZKJ iz Tolmina bila na obisku v Čedadu. Bila je gost čedadске sekcije KPI. Sest člansko delegacijo je vodil tov. Zvonko Uršič. S tem obiskom so tolminski tovariši vrnili obisk čedadskim komunistom, ki so uradno obiskali Tolmin decembra preteklega leta.

V dopoldanskih urah so bilj na sežu sekcije KPI v Čedadu razgovori o političnih in ideoloških vprašanjih, o borbi za mir in socializem in o manjšinskih vprašanjih, popol-

dne pa sta obe delegaciji obiskali nacionalni muzej tega starega mesta in tovarno lesnih izdelkov ILCAM v Manzanu, kjer so se gostje srečali tudi z voditelji tamkajšnje sekcije KPI.

Iz razgovorov, ki sta jih imeli obe delegaciji, se je pokazala želja, da bi se podobna srečanja pogosteje vršila, kar bi bilo v interesu medsebojnega spoznavanja in plodnega sodelovanja ter v interesu miru in socializma.

IZIDOR PREDAN

spodarskih in sindikalnih organizacij in združenih ustanov.

Z avtonomijo krajevnih ustanov, je nadaljeval tov. Pogassi, bodo tudi prebivalci imeli pogoje za svobodni razvoj, v okviru demokratičnih ustanov, na osnovi načel ustave, ki je bila doslej samo delno uveljavljena.

Tako bodo tudi pravice slovenskega prebivalstva našla svoje pravično priznanje na vseh področjih javnega, socialnega, gospodarskega in kulturnega življenja.

Tov. Pogassi je zaključil svoj govor takole: Dežela je ustanovljena; na razpolago je ureditev, ki bo omogočila svobodni demokratični razvoj političnega, socialnega, gospodarskega in kulturnega življenja. V okviru deželne ureditve bomo stremeli za tem, da se bodo špotovali in iz dneva v dan uveljavljali in razvijali demokratični smotri deželne ureditve, v korist demokracije in Trsta, ki bo imel kot glavno mesto dežele vedno večje odgovornosti.

Na seji so naši svetovavci postavili tudi nekaj važnih vprašanj. Tako je svetovavec Burlo opozoril župana na odločno borbo, ki jo vodijo kovinarji za obnovo delovne pogodbe in na solidarnostni poziv s temi delavci, ki so ga naslovile na italijansko prebivalstvo vse tri sindikalne organizacije kovinarskih delavcev, z razpisom vsedrjavne nabiralne akcije, ki je nalezela na zadovoljiv odziv pri številnih občinah, zasebnikih, ustanovah in združenjih.

Zato je tov. Burlo vprašal župana, ali ne namerava tudi tržaška občina odogovoriti na ta poziv sindikalnih organizacij.

Svetovavec Muslin pa je opozoril odbornike za javna dela, da se prebivalci Piščancev pritožujejo zaradi slabe ceste od Boleta do Ul. Molini. Hkrati je predložil odboru resolucijo, ki jo je podpisalo 58 prizadetih prebivalcev.

POLITIKA

DELEGACIJA SZDLJ (Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije) je pretekli teden obiskala Bolgarijo, kjer je imela važne razgovore z vodstvom «Otečestvene fronte». Temu obisku so tako v Jugoslaviji kot v Bolgariji pripisovali velik pomen. Razgovori med obema delegacijama so potekali v duhu prijateljstva in vzajemnega razumevanja. Delegacija sta izmenjali gledišča in izkušnje v vprašanih, ki zanimajo obe organizaciji. Na obeh straneh je bila izražena želja za nadaljnji razvoj sodelovanja. Iz poročil, ki so bila uradno objavljena je razvidno, da sta pri ocenjevanju mednarodnega položaja obe delegaciji ugotovili enotnost gledišč o osnovnih vprašanih, SZDLJ in «Otečestvena fronta» poudarjata, da je potrebno tesno sodelovanje v boju proti imperializmu in proti netilcem vojne, za ohranitev miru, za miroljubno sožitje in razorožitev, v podpiranju boja narodov proti kolonializmu ter za mirno reševanje še nerešenih vprašanj. Sklenjeno je bilo tudi, da bo «Otečestvena fronta» Bolgarije letos postala svoje odposlanstvo na obisk v Jugoslavijo.

★

OS PARIZ-BONN se utegne razširiti tudi na Madrid. Zahodna Nemčija je že vrsto let na raznih področjih sodelovala s Francovim režimom, v zadnjem času pa se opaža razgibano sodelovanje tudi med Francijo in Španijo. Med vladama teh dveh držav je do nedavnega vladala še precejšnja hladnost, predvsem zaradi tega, ker je španski režim nudil zatočišče številnim osovskim oficirjem, ko so pobegnili iz francoske vojske.

Sovjetski list «Trud» je pred kratkim poudaril, da Španija izkorišča nesoglasja v zahodnjaškem bloku in izsiljuje z zahtevo, da bi jo sprejeli v NATO ter jo oborožili z raketnim in atomskim orožjem.

★

NEHRU je v intervjuju za moskovsko «Pravdo» poudaril, da je treba vojno premagati ne samo iz življenja ampak tudi iz misli ljudi. «To pomeni, da je treba popolnoma priznati miroljubno sožitje med državami z različnimi sistemi, da je treba vzpostaviti dobre medsebojne odnose in ustvariti položaj, v katerem se bodo narodi učili drug od drugega» je poudaril Nehru, zatem pa nadaljeval: «Nočemo nobene vojne, posebno pa ne atomske, ker bi to pomenilo katastrofo za svet. Nevarnost vojne pa ne more biti odstranjena samo z vzpostavitvijo nadzorstva nad atomskim oboroževanjem. Zato je potrebno široko sodelovanje med državami z različnim družbenim sistemom. Druge poti ni. Če bo uspelo premagati sovraštvo in strah, se bo začelo novo obdobje prijateljstva in mednarodnega sodelovanja.

O odnosih med Sovjetsko zvezo in Indijo pa je Nehru dejal: «Prijateljstvo in sodelovanje med obema državama je razširilo naša gledišča in pomagalo, da bolj razumemo razvoj v svetu. Zlasti znatno, in gospodarsko sodelovanje, ki ga je nudila Sovjetska zveza, je mnogo pomagalo Indiji».

Spoznajmo sklepe X. kongresa KPI

3.

Vprašanja narodnih manjšin

Narodne manjšine se morajo svobodno uveljavljati in razvijati kot narodne skupnosti v okviru italijanske države - Dokument vodstva KPI o pravicah Slovencev

X. kongres KPI je med razpravo o vprašanih borbe za demokratizacijo družbe ponovno poudaril pomen borbe za pravice narodnih manjšin, ki prebivajo v okviru italijanske republike. To vprašanje je uvrstil med poglobljena vprašanja, ki stoje pred delavskim in demokratičnim gibanjem.

KPI vztraja na načelu, da se morajo narodne manjšine svobodno uveljavljati in razvijati kot narodne skupnosti v okviru italijanske republike. Zato se komunisti borimo za uresničitev tega načela, ki je po drugi strani zapopadeno tudi v demokratični republiški ustavi, obenem pa zahtevamo od vlade, naj spoštuje tudi mednarodne obveznosti ter se zavzemamo za razširitev in okrepitev posebnih avtonomij.

Toda, kakor je za uveljavitev splošnih demokratičnih, gospodarskih in socialnih zahtev nujno potrebna široka enotnost v vrstah delavskega razreda in delovnih ljudi, tako je tudi za pravice narodnih manjšin potrebna najširša enotnost.

Jasne koncepcije o narodnih manjšinah, ki so bile še enkrat slovesno poudarjene na X. kongresu KPI, so vzbudile v javnosti veliko pozornost in so v demokratičnih in naprednih krogih našle velik ter pozitiven odmev. Se posebno pozitivno je bil ocenjen dodatek k tečaju X. kongresa, ki se nanaša na vprašanja o pravicah narodnih manjšin, ki pravi:

«Borba za narodne pravice manjšin mora težiti za tem, da odstrani sleherno oviro za razvoj na vseh področjih političnega, gospodarskega in kulturnega življenja, s perspektivo, da se te manjšine ne omejujejo zaprte v ozke kroge, temveč, da se svobodno uveljavljajo kot narodne skupnosti v okviru italijanske države, ki je sad Odporniškega gibanja ter je urejena z demokratično ustavo».

KPI se bori za uresničitev splošnega načela o enakopravnosti vseh državljanskih — in torej tudi enakopravnosti narodnih manjšin — istočasno pa se še posebej zavzema za vsako narodno manjšino posebej ter za konkretno reševanje specifičnih vprašanj vsake posamezne narodne manjšine.

Dokument osrednjega vodstva KPI o pravicah slovenske manjšine, ki je bil objavljen 24. maja 1961, je važen ter zgodovinski dokument, saj vsebuje splošna načela in smernice boja za doseg pravic naše narodne skupnosti. Ta dokument je popolnoma v skladu tudi s stališči, ki so bila sprejeta na X. kongresu.

Dokument vodstva KPI in sklepi X. kongresa poudarjajo, da je za rešitev vprašanj slovenske manjšine, ki živi v Italiji, nujno potrebna ustanovitev avtonomne dežele Furlanija-Juljska krajina s posebnim statutom, kakor je predvideno v republiški ustavi. Kongres je podčrtal, da mora biti avtonomna dežela odločilno sredstvo za uresničitev vseh ustavnih določil. Danes je ta dežela dejanska stvarnost, zato so tembolj razumljive smernice X. kongresa.

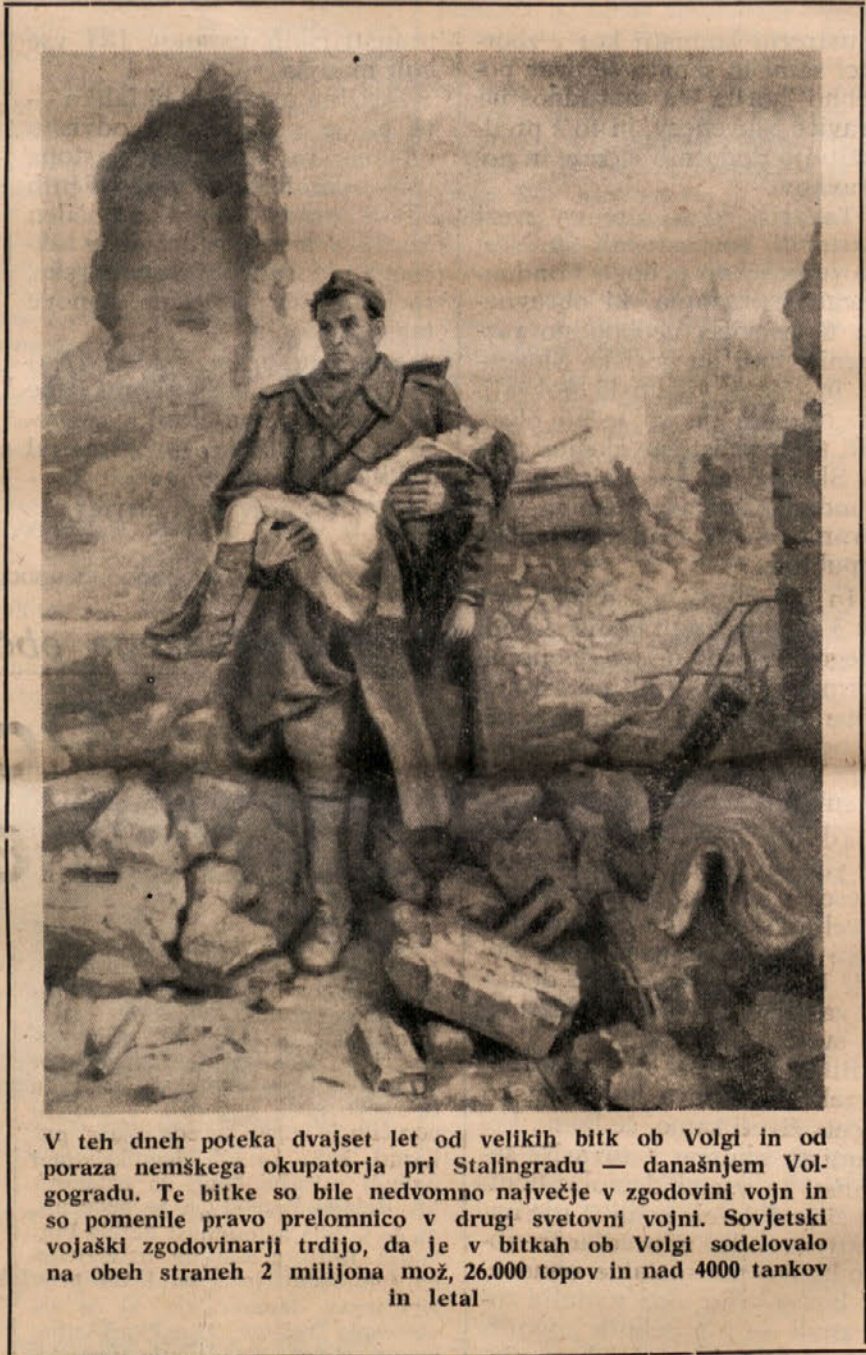
Dežela je bila ustanovljena po za slugi dolge in vztrajne borbe komunistov in drugih demokratičnih sil. Komunisti so se zavzemali za to, da bi v novi deželi imele gospodarske in socialne ustanove čimvečjo demokratično vsebino. Do tega ni prišlo po krivdi Krščanske demokracije in tistih, ki jo podpirajo. Te sile so zavrnile tudi uveljavitev pravic, ki bi jih morala uživati naša narodna manjšina.

X. kongres KPI je podčrtal, da je borba za narodnostne pravice manjšin neločljivo povezana z borbo za demokracijo in za uveljavitev ustavnih določil ter da so za dejanski preokret na levo nujno potrebne enotne akcije vseh demokratičnih in naprednih sil. Samo tako bo mogoče doseči bistvene spre-

membe in popolno uresničitev ustavnih določil; samo tako bo moč doseči enakopravnost slovenske manjšine.

Važno in odločujoče napotilo v borbi za pravice narodnih manjšin, ki ga je potrdil X. kongres in ga komunisti uresničujejo pa je enotnost med Slovenci in Italijani ter enotnost Slovencev še posebej. Italijanske delavske in demokratične množice podpirajo in bodo vselej podpirale ta enotni boj.

MARIJA BERNETIČ

V teh dneh poteka dvajset let od velikih bitk ob Volgi in od poraza nemškega okupatorja pri Stalingradu — današnjem Volgogradu. Te bitke so bile nedvomno največje v zgodovini vojne in so pomenile pravo prelomnico v drugi svetovni vojni. Sovjetski vojaški zgodovinarji trdijo, da je v bitkah ob Volgi sodelovalo na obeh straneh 2 milijona mož, 26.000 topov in nad 4000 tankov in letal

Vsa zapletenost sodobnega sveta, njegova protislovja in premiki negibno zbude odmev tudi med mladimi ljudmi, v mladinskih gibanjih. Ni dvoma, da je čutiti navzočnost mladine v žarišču, v katerem se prelamljajo, spopadajo in dohitevajo tako nasprotujoči se družbeni procesi, kot so krčevit odpor kolonializma pod udarci narodnoosvobodilnih, protikolonialnih gibanj, strahote možne bodoče jedrske in totalne vojne in sile miru, ki neutrudno delujejo na vseh koncih in krajih sveta; zapiranje v lupino ekonomskih, vojaških, političnih in ideoloških blokov in ustvarjanja, nujnost življenja v enotni, vsestransko integrirani mednarodni skupnosti. Razlike med razvitimi in nerazvitimi deželami, med denarjem, ki ga porabijo za oboroževanje in za zdravstveno zaščito ali šolstva, med pravico do iskanja svoje poti nacionalnega razvoja in ideološko nestrpnostjo, ekskluzivnostjo, ki je značilna za gospodarske, vojaške ideološke in druge monopole, in med nesebično in na pogoje vezano gospodarsko in drugačno pomočjo, ki so jo gospodarsko razvitejše dežele dolžne zaostalim delom sveta — so

Novi premiki v mednarodnem mladinskem gibanju

postale tudi del mladinskih gibanj. Ta nasprotja in konflikti namreč najbolj prizadenejo ravno mladi rod, terjajo njegovo vsestransko sodelovanje v vsakdanjem političnem življenju in podporo vsem naprednim gibanjem, ki teže za svetom, živčim v blaginji, v miru, v polnem razcvetu na gospodarskem, tehničnem in drugih področjih.

Statistike pričajo, da bi — s pogojem, da bi odslej dalje proizvodnja na prebivavca Latinske Amerike naraščala za 2,5 odstotka letno (optimistična napoved), proizvodnja na prebivavca ZDA pa samo za dva odstotka letno (pesimistična ocena) — moralo miniti 250 let, preden bi povprečen dohodek prebivavca Latinske Amerike dosegel samo eno tretjino ameriškega. Zato je razumljivo, zakaj ne samo latinskoameri-

PISANI SVET

Politični jetniki v Španiji

V španskih ječah je zaprtih okoli tri tisoč političnih jetnikov. Tako ugotavljajo člani družin španskih jetnikov. Temu številu pa je treba dodati še tiste, ki so jih po rudarski stavki deportirali iz Asturije. Med jetniki je tudi Julian Grimau, ki je član vodstva KP Španije. Grimau je bil po aretaciji strahovito mučen in so ga zaradi posledic morali prepeljati v bolnišnico.

Taborišče za portugalske politične jetnike v Afriki

Portugalske oblasti so postale v koncentracijsko taborišče v Tarafalu na otokih Zelenega rtiča (portugalska kolonija na zahodni obali Afrike) veliko število političnih zapornikov. Med njimi je član politbiroja Komunistične partije Portugalske Octavio Pato in član sekretariata CK KP Portugalske George Pires.

V tem koncentracijskem taborišču vladajo zelo hude razmere. V njem so podlegli mučenjem že mnogi portugalski komunisti, med drugimi tudi nekdanji generalni sekretar komunistične partije Portugalske Bentu Gonsalves.

XIX. kongres KP Belgije

List «Drapeau Rouge» je objavil 17. januarja 1963 referat o delu Centralnega komiteja Komunistične partije Belgije, ki bo predložen na bližnjem XIX. kongresu partije.

V referatu je poudarjeno, da je CK v skladu s sklepi VIII. kongresa KP Belgije usmerjal svoja prizadevanja na organizacijo boja za popuščanje mednarodne napetosti in za zmago mirne koeksistence.

OB MEJI

Nova Gorica

Na posvetovanju predsednikov krajevnih odborov, ki ga je sklical občinski ljudski odbor Nova Gorica, so razpravljali o letošnjih programih dela krajevnih skupnosti, o osnovah občinskega družbenega plana in proračuna.

Lani so prejele krajevne skupnosti 30 milijonov din za urejevanje krajevnih potreb. Ugotovili so, da so z njimi smotrno gospodarili; ponekod so s prispevki in prostovoljnimi delom vrednost opravil njih del tudi trikrat do petkrat povečali. Letos so predvideli nekoliko več sredstev v te namene, in sicer približno 35 milijonov din.

(Po ljubljanskem «Delu»)

Nadaljevanje

